

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

Л.П. Міронець

«29» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи наукових досліджень в географії

галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія. Біологія та здоров'я людини)

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

« 29 » серпня 2024 р.

Голова

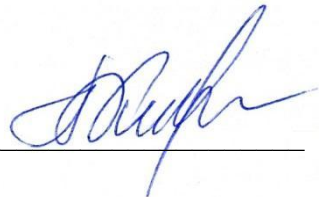
(Міронець Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Король Олена Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії

Протокол № 1 від “ 29 ” серпня 2024 р.

Завідувач кафедри
загальної та регіональної географії
Корнус О. Г., к.г.н., доцент

---

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Вибіркова
		Рік підготовки:
2-й		
Семестр		
3-й		
Лекції		
24 год.		
Практичні, семінарські		
-		
Лабораторні		
24 год		
Самостійна робота		
72 год.		
Консультації:		
год.		
	Вид контролю: залік	
Загальна кількість годин – 120		

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення курсу «Основи наукових досліджень в географії» є опанування елементів дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості, зокрема, навчитися формулювати задачі, вміти добирати й аналізувати необхідну інформацію за темою наукового географічного дослідження; приймати рішення; узагальнювати результати досліджень і формулювати висновки; за результатами досліджень підготувати науковий звіт, доповідь чи статтю.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент повинен знати:

- зміст основних категорії у галузі наукової діяльності;
- стан наукової діяльності в Україні та за кордоном;
- особливості проведення наукового дослідження;
- методологію сучасного наукового дослідження в географії;
- основні види і джерела наукової інформації;
- загальні вимоги до оформлення наукового дослідження.

вміти :

- обґрунтовувати наукову проблему;
- розробляти методику та план наукового дослідження;
- добирати інформаційні джерела наукових досліджень;
- оформляти результати наукових досліджень;
- здійснювати апробацію результатів наукових досліджень.

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з основ наукових досліджень; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. на основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

**Розподіл балів, які отримують студенти
для заліку**

Поточний контроль								Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	К. р.	60	100
5	5	5	5	10	5	5	20		
Самостійна робота									
	5	5	10	10	5	5		40	

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу», затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Засобами оцінювання та формами оцінювання є: усне та письмове опитування, тестування, індивідуальна доповідь, участь у дискусіях, презентація, залік.

Оцінювання знань, навичок студентів враховує всі види занять, які передбачені програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних занять, виконання завдань самостійної і контрольної робіт.

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. Поняття про науку як систему знань. Географічна наука

Тема 1. Наука як система знань. Знання про академічну доброчесність.

1. Сутність науки.
2. Зміст та класифікація наук.
3. Понятійний апарат.
4. Науково-технічна інформація.
5. Організація наукової діяльності в Україні.
6. Принципи академічної доброчесності.

Тема 2. Наукові дослідження.

1. Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення.
2. Загальна схема наукового дослідження.

Тема 3. Методика підготовки і оформлення рефератів, курсових та кваліфікаційних робіт.

1. Види навчально-дослідницьких робіт
2. Структура та технічне оформлення курсових та кваліфікаційних робіт.
3. Перевірка на плагіат.

Тема 4. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.

1. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.
2. Наукова публікація: поняття, функції, основні види.
3. Наукова монографія, наукова стаття, теза доповіді.
4. Реферат, доповідь, виступ, книги
5. Методика підготовки та оформлення публікацій до видання.

Тема 5. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика.

1. Поняття наукового методу та його основні риси.
2. Система методів дослідження.
3. Загальнонаукові методи.
4. Конкретно-наукові та спеціальні методи.
5. Принципи географічних досліджень і класифікація наукових методів.

Розділ II. Організація процесу географічного дослідження

Тема 6. Наукові парадигми в географії.

1. Хорологічна парадигма.
2. Системна парадигма в географії. Концепція геосистем.
3. Модельна парадигма.
4. Геоекологічна парадигма.
5. Парадигма взаємодії суспільства і природи.
6. Менш поширені парадигми й концепції.

Тема 7. Географічні дослідження: методологічний огляд.

1. Особливості і принципи географічних досліджень.
2. Об'єкти географічних досліджень.
3. Польові та камеральні дослідження.
4. Організація польових досліджень. Джерела первинної інформації.
5. Збирання географічних даних. Представлення інформації.
6. Опис та вимірювання.
7. Якісні та кількісні характеристики географічних об'єктів.
8. Наукова географічна мова.
9. Просторове впорядкування географічної інформації.
10. Систематика географічних об'єктів по вертикалі та по горизонталі.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Ус ьо го	у тому числі			
		Л е к ці ї	П р а к т .	Л а б о р .	К о н с .
РОЗДІЛ І. Поняття про науку як систему знань. Географічна наука					
Тема 1. Наука як система знань. Знання про академічну доброчесність.	12	2		2	8
Тема 2. Наукові дослідження.	16	4		2	10
Тема 3. Методика підготовки і оформлення рефератів, курсових та кваліфікаційних робіт.	18	4		4	10
Тема 4. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.	20	4		4	12
Тема 5. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика.	22	4		6	12
<i>Усього</i>	88	18		18	52
РОЗДІЛ ІІ. Організація процесу географічного дослідження					
Теми 6. Наукові парадигми в географії.	14	2		2	10
Тема 7. Географічні дослідження: методологічний огляд.	18	4		4	10
<i>Усього</i>	32	6		6	16
Усього годин	120	24		24	72

Теми практичних занять

Виконання практичних робіт даною робочою програмою не передбачено.

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Формулювання теми, мети та завдань наукового дослідження. Знання вимог академічної доброчесності.	2
2	Вимоги і правила оформлення науково-дослідної роботи. Автентичність тексту та перевірка на плагіат.	2
3	Рецензування та анотування наукових робіт	2
4	Підготовка наукових доповідей і складання тез	2
5	Організація процесу географічного дослідження. Основні етапи роботи. Об'єкт і предмет дослідження	2
6	Отримання кількісної інформації і групування даних.	2
7	Картографічний метод дослідження	4
8	Порівняльно-географічний метод	2
9	Кількісний метод у географії. Розрахунок основних статистичних показників	2
10	Основи кореляційного методу	2
11	Розрахунок емпіричних залежностей. Географічне моделювання і прогнозування	2

6. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Корнус А. О., Корнус О. Г., Король О. М., Нешатаєв Б. М. Основи наукових досліджень: методичні вказівки для виконання практичних та самостійних робіт. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 40 с.
2. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Г. Г. Стрелкова, М. М. Федосенко, А. І. Замулко, О. С. Іщенко. – Електронні текстові дані (1 файл: 500 Кбайт). – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 120 с.
3. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія», освітньої програми «Системне програмування та спеціалізовані комп'ютерні системи» / В.П.Тарасенко ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 1 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 55 с.
4. Основи наукових досліджень та патентування : курс лекцій для здобувачів вищої освіти СВО «Бакалавр» спеціальності 204 – «Технологія ВППТ» денної та заочної форми навчання / уклад. Г. І. Калиниченко. – Миколаїв : МНАУ, 2021. – 108 с.
- 5.

Додаткова:

1. Адаменко М. І. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій / М. І. Адаменко, М. В. Бейлін. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 188 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://karazinbook.com/sites/default/files/books/adamenko_0.pdf
2. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень : навч. посібник / Галина Байрак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 292 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/bayrak_metody_geom.pdf
3. https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/bayrak_metody_geom.pdf
4. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/Articles/gornostal/vajinski%20posibnyk.pdf>
5. Дегтярьов А. В. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / А. В. Дегтярьов, М. Г. Кокодій, В. О. Маслов. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 80 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-07-22/Maslov.pdf>
6. Корнус А. О. Основи наукових досліджень : Методичні вказівки до виконання практичних робіт та контролю самостійної роботи студентів / А. О. Корнус, О. Г. Корнус ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 32 с. – [Електронний ресурс].
7. Корнус О. Г. Систематизація і класифікація в географії : Методичні вказівки до вивчення теми курсу «Основи наукових досліджень» / О. Г. Корнус, А. О. Корнус. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – 28 с.
8. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. – Тернопіль, 2014. – 272 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4874/3/%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%9E%D0%9D%D0%94%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf>
9. Основи наукових досліджень: науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Наукова бібліотека;

укладачі: І. О. Железняк, В. В. Косенко; редактор В. В. Косенко; передмова В. В. Косенко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 284 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://library.sspu.edu.ua/biblioteka/bibliografichni_pokazhchyky/2013/1.pdf

10. Мелков Ю. О. Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни «Основи наукових досліджень» (для бакалаврів). – К. : МАУП, 2016. – 17 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://maup.com.ua/assets/files/lib/metod/7329.pdf>

11. Науменко А. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для бакалаврів першого курсу спец. «Переклад» з однойменної лекційної дисципліни / А. Науменко, І. Дамар'їн – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. – 132 с.

Інформаційні ресурси

1. Вимоги до оформлення бібліографічного опису літературних джерел. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=109
2. Вимоги до оформлення магістерської роботи, типові помилки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://e-works.com.ua/work/6198_Vimogi_do_oformlennya_magisterskoi_roboti_tipovi_pomilki.html
3. Наукова монографія, наукова стаття, теза доповіді. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-3043.html>

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- Підручники та навчальні посібники, зазначені у списку літератури;
- Ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, таблиці).
- Пакет програм Microsoft Office, додатковий модуль програми Microsoft Office Excel «Аналіз даних», патет програм OpenOffice.org, програми для перевірки на антиплагіат (etxt_antiplagiat та ін.).